

Strumień z „Zachodu”

Korzyści z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, mierzone saldem wzajemnych zobowiązań finansowych, winny wzrosnąć do końca 2005 r. o kolejne 2,9 mld euro. Wejście w życie nowego siedmioletniego budżetu UE w 2007 r. sprawi, że Polska stanie się zdecydowanie największym płatnikiem netto UE. Pozycję tę zachowa co najmniej do 2013 r.

ANNA ŻABOWKA

Oznacza to, że do Polski w okresie programowania w latach 2004–2006 wpłynie 11 mld euro z funduszy unijnych. Kolejne 10 mld euro rocznie Polska otrzyma w okresie 2007–2013. Kwota ta pochodzi z czterech funduszy strukturalnych Unii Europejskiej: Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa oraz z Funduszu Spójności. Wielkość kwot przekazywanych Polsce została szczegółowo zaprojektowana we Wspólnotowej Polityce Regionalnej, podobnie jak alokacja tych środków. Fundusze unijne podlegają ścisłej kontroli Komisji Europejskiej i mogą być wydatkowane na wcześniej zdefiniowane rodzaje projektów i działań, na rzecz określonych grup beneficjentów. Oczywiście w kwocie nienaruszającej zasad wolnej konkurencji na rynku Wspólnoty.

Nie da się wykorzystać?

Doświadczenia zdobyte przez Polskę w procesie wykorzystania funduszy z tzw. programów przedakcesyjnych PHARE, ISPA, SAPARD oraz analiza czynników determinujących absorpcję funduszy pozwalają na postawienie tezy, iż Polska nie wykorzystywała funduszy w pełnej kwocie zaplanowanej przez Unię Europejską. Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności są instrumentami polityki strukturalnej UE i polityki spójności. Podstawą do jej realizacji są zapisy w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską.

Wspierając restrukturyzację i modernizację gospodarek krajów UE, mają one przyczynić się do wzrostu gospodarczego zjednoczonej Europy. Właściwe akty normatywne Unii Europejskiej określają zakres, obszary oraz kryteria wydatkowania środków z poszczególnych funduszy, tworząc ramowe możliwości dla ich wykorzystania.

Poszczególne fundusze powstawały, począwszy od 1960 r., kiedy to stworzono Europejski Fundusz Socjalny i Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej. W 1975 r., w wyniku poszerzenia wspólnoty (1973 r.) i pod wpływem Wielkiej Brytanii, powstał Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Znaczenie unijnych funduszy strukturalnych wzrosło szczególnie z chwilą podjęcia decyzji o pogłębieniu i poszerzeniu integracji krajów Wspólnoty. W ramach tzw. Pakietów Delorsa, reformując politykę Unii i odpowiednio strukturę finansów, dwukrotnie powiększono środki funduszy. W okresie programowania w latach 2000–2006 zasady prowadzenia polityki strukturalnej UE reguluje Rozporządzenie Rady nr 1260/1999 z 21 czerwca

1999 r., wprowadzające ogólne przepisy w sprawie funduszy strukturalnych (z późniejszymi zmianami). Przystępując do UE, Polska, ze względu na poziom PKB na głowę mieszkańca, stała się podmiotem unijnej polityki strukturalnej w zakresie celu 1., tj. promowania rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabej rozwiniętych. Na realizację programów unijnej polityki strukturalnej w Polsce przeznaczono blisko 8 mld euro unijnych funduszy strukturalnych. Ponadto do Polski trafią środki z Funduszu Spójności w kwocie ok. 3,7 mld euro.

Europejski Fundusz Społeczny

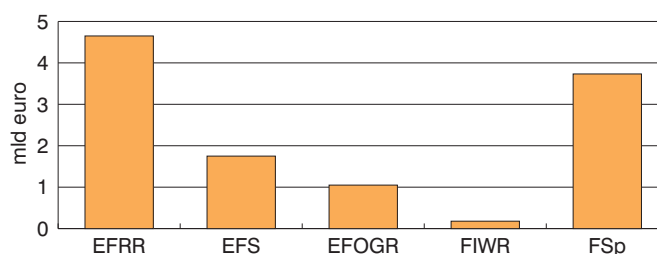
Został powołany w 1960 r. na podstawie art. 123 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą (1957) i jest podstawowym instrumentem wspierającym działania Komisji Europejskiej w zakresie polityki zatrudnienia. Zadania funduszu zostały zdefiniowane w sposób szczegółowy w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1784/1999/WE. Zgodnie z zapisami rozporządzenia, środki EFS mogą zostać przekazane na wszelkie działania na rzecz zapobiegania i przeciwdziałania bezrobociu, rozwijanie potencjału kadrowego i integrację społeczną na europejskim rynku pracy. Rozporządzenie określa ponadto obszary wsparcia (równość szans kobiet i mężczyzn, rozwój społeczeństwa informacyjnego, aktywna polityka rynku pracy, przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, kształcenie ustawiczne, doskonalenie kadr gospodarki, rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie dostępu i uczestnictwa kobiet na rynku pracy) i precyzuje kryteria kwalifikowalności działań do współfinansowania z EFS.

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej

Powstał w 1964 r. na mocy Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą (1957). EFOiGR składa się z dwóch sekcji:

- Gwarancji, z której finansowana jest Wspólna Polityka Rolna (dotacje bez-

FUNDUSZE STRUKTURALNE I FUNDUSZ SPÓJNOŚCI W POLSCE*

*w latach 2004–2006.

Źródło: opracowanie własne;

pośrednie dla rolników, zakupy interwencyjne produktów rolnych),

● Orientacji, z której wspierane są przekształcenia w obszarze rolnictwa UE i która jest instrumentem polityki strukturalnej.

Zasady funkcjonowania EFOiGR reguluje Rozporządzenie Rady nr 1257/1999 z 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. W ramach polityki strukturalnej UE ze środków EGOiGR wspierane są wszelkie działania przyczyniające się do trwałego rozwoju obszarów wiejskich oraz dostosowywania struktury rolnej regionów opóźnionych w rozwoju. Pomoc finansowa ze środków tego funduszu może dotyczyć m.in. poprawy struktury gospodarstw rolnych oraz struktury przetwórstwa i zbytu produktów rolnych, konwersji i reorientacji rolnego potencjału produkcyjnego, tworzenia podstaw do rozpoczynania produkcji innej niż żywnościowa, wspierania równości szans mężczyzn i kobiet, poprawy warunków życia i pracy, różnicowania działalności rolniczej.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Przed tym funduszem Unia Europejska postawiła zadanie zmniejszenia dysproporcji w poziomie rozwoju pomiędzy regionami należącymi do Wspólnoty. Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1783/1999 z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, z funduszu tego realizowane są m.in. projekty infrastrukturalne, projekty inwestycyjne i doradcze dla przedsiębiorstw (przede wszystkim małych i średnich), działania w zakresie badań i rozwoju, związane z rozwojem społeczeństwa informacyjnego, projekty turystyczne.

Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa

Podstawowym celem funkcjonowania utworzonego w 1993 r. Finansowego Instrumentu Wspierania Rybołówstwa (FIWR) jest promowanie zmian strukturalnych w jego obrębie. Projekty finansowane z tego funduszu dotyczą m.in. modernizacji floty połowowej, wyposażenia i unowocześnienia portów rybackich, przetwórstwa i marketingu produktów rybołówstwa, ochrony zasobów rybnych. Funkcjonowanie FIWR regulują zapisy Rozporządzenia Rady nr 1263/1999 z 21 czerwca 1999 r. w sprawie Finansowego Instrumentu Sterowania Rybołówstwa.

MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA EFS W POLSCE

Działanie	Zakres tematyczny przykładowych projektów	Beneficjenci
SPO RZL Priorytet 1: Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej		
1.1. Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ● ekspertyzy, badania, analizy, ● programy pilotażowe, ● szkolenia, studia, ● publikacje, ● promocja przez Internet, ● zakup sprzętu, ● administrowanie i rozwój portalu publicznych służb zatrudnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● MGPIPS, ● instytucje rynku pracy, ● instytucje szkoleniowe, ● partnerzy społeczni, ● stowarzyszenia zawodowe, ● organizacje pozarządowe.
1.2. Perspektywy dla młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> ● doradztwo, ● szkolenia, ● pośrednictwo pracy, ● staże/przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, ● subsydiowanie zatrudnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● JST*, ● instytucje rynku pracy, ● organizacje pozarządowe działające na rzecz młodzieży, ● szkoły i szkoły wyższe, ● pracodawcy.
1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> ● doradztwo, ● szkolenia, ● staże/przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, ● poradnictwo i pośrednictwo zawodowe, ● subsydiowanie zatrudnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Wojewódzki Urząd Pracy, ● JST, ● instytucje rynku pracy, ● organizacje pozarządowe, ● szkoły i szkoły wyższe.
1.4. Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia, ● usługi doradcze, ● dotacje, ● badania, ● informowanie i promocja, ● subsydiowanie zatrudnienia, ● zakup środków technicznych, w tym sprzętu komputerowego i oprogramowania. 	<ul style="list-style-type: none"> ● instytucje rynku pracy, ● organizacje pozarządowe, ● JST, ● szkoły i szkoły wyższe, ● pracodawcy, ● PFRON.
1.5. Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia, ● warsztaty zawodowe, ● doradztwo, ● działania towarzyszące np. opieka nad dziećmi, ● subsydiowanie zatrudnienia, ● informacja i promocja. 	<ul style="list-style-type: none"> ● JST, ● organizacje pozarządowe, ● instytucje szkoleniowe, ● organizacje pracodawców i związki zawodowe, ● Ochotnicze Hufce Pracy.
1.6. Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia, warsztaty, konferencje, ● tworzenie punktów informacyjno-doradczych, ● jednorazowa pomoc na rozpoczęcie działalności, ● subsydiowane staże pracy, ● doradztwo: zawodowe, prawne, psychologiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> ● instytucje rynku pracy, ● pracodawcy, ● jednostki naukowe, ● JST.
SPO RZL Priorytet 2: Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy		
2.1. Zwiększenie dostępu do edukacji i promocja kształcenia przez całe życie	<ul style="list-style-type: none"> ● tworzenie nowych instytucji, ● badania, ● dotacje dla szkół, ● zakup sprzętu komputerowego, ● opracowanie programów, materiałów dydaktycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● organizacje pozarządowe, ● szkoły wyższe, ● jednostki naukowe, ● JST, ● MENiS.
2.2. Podnoszenie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ● kursy, szkolenia, ● studia podyplomowe, ● bazy danych, ● opracowanie programów i obudowy dydaktycznej, ● badania, ● zakup sprzętu komputerowego z oprogramowaniem. 	<ul style="list-style-type: none"> ● MENiS, ● Centralne i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne, ● Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, ● szkoły wyższe, ● instytucje pozarządowe.
2.3. Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia, ● studia podyplomowe, ● staże, ● doradztwo związane ze szkoleniami, ● analizy i badania. 	<ul style="list-style-type: none"> ● instytucje szkoleniowe, ● szkoły, szkoły wyższe, ● jednostki naukowe, ● związki pracodawców, zawodowe, ● Centrum Onkologii.
2.4. Wsparcie zdolności administracyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia, ● seminaria, ● doradztwo, ● opracowanie standardów kompetencyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ● USC.

Fundusz Spójności

Poza czterema funduszami strukturalnymi źródłem finansowania unijnej polityki jest utworzony w 1993 r., na mocy Traktatu o Unii Europejskiej z Maastricht, Fundusz Spójności (FSp). W przeciwieństwie do wyżej omówionych czterech funduszy strukturalnych, obejmujących pomoc o zasięgu regionalnym, z Funduszu Spójności współfinansowane są działania o zasięgu krajowym. Celem wzmocnienia gospodarczej i społecznej spójności państw UE, z FSp współfinansowane są wydatki o charakterze infrastrukturalnym w dziedzinie transportu oraz na rzecz ochrony środowiska naturalnego w krajach, w których PKB na jednego mieszkańca jest niższy niż 90 proc. średniej dla całej UE. Zasady funkcjonowania Funduszu Spójności określone są Rozporządzeniem Rady nr 1164/94/WE, znowelizowanym przez Rozporządzenie nr 1264/1999 i nr 1265/1999.

Możliwości wykorzystania

Pieniądze stały się w Polsce jednym z kluczowych argumentów na rzecz akcesji naszego kraju do Unii Europejskiej. W okresie przedakcesyjnym trafiły do Polski środki ze wspomnianych już tzw. funduszy przedakcesyjnych. Po 1 maja 2004 r. Polska jako pełnoprawny członek Unii Europejskiej stała się natomiast potencjalnym beneficjentem. W okresie programowania, obejmującym lata 2000–2006, w budżecie Wspólnoty przewidziano wsparcie dla Polski w łącznej kwocie ponad 11 mld euro, z czego 2/3 środków pochodzi ze źródeł funduszy strukturalnych, a 1/3 z Funduszu Spójności.

Pieniądze te zostaną wydane, pod warunkiem, że zostaną przygotowane plany rozwoju gospodarczego, z zarysowaną w nich strategią wykorzystania unijnych pieniędzy. W celu zapewnienia efektywnego wdrażania programów pomocowych Polska przedstawiła Komisji Europejskiej Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004–2006 (NPR). Zarysowane w nim zostały kierunki rozwoju gospodarczego Polski w pierwszych latach po akcesji do UE. NPR jako strategiczny, średniookresowy dokument planistyczny, jest spójny zarówno z dążeniami polityki krajowej oraz regionalnych, jak i całej Wspólnoty. Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski, określające możliwości alokacji unijnych funduszy, wdrażane będą za pomocą pięciu jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych, stanowiących uszczegółowienie NPR:

MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA EFS W POLSCE (CD)

Działanie	Zakres tematyczny przykładowych projektów	Beneficjenci
ZPORR Priorytet 2: Wzmocnienie rozwoju regionalnych zasobów ludzkich		
2.1. Rozwój umiejętności związany z potrzebami rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia dla pracujących osób dorosłych, ● usługi doradcze dla rolników i domowników w zakresie podejmowania dodatkowej działalności, ● usługi doradcze wspomagające kształtowanie kariery, ● praktyczna nauka zawodu dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, ● krajowe praktyki zawodowe, ● badania i analizy dla potrzeb regionalnego rynku pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> ● JST, ● jednostki organizacyjne podległe Wojewodzie oraz MRiRW, ● szkoły i szkoły wyższe, ● organizacje pozarządowe ● samorządy gospodarcze i zawodowe, ● jednostki naukowe, ● agencje zatrudnienia, ● instytucje szkoleniowe
2.2. Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne	<ul style="list-style-type: none"> ● stypendia dla młodzieży wiejskiej, ● stypendia dla studentów 	<ul style="list-style-type: none"> ● organy założycielskie szkół, ● powiaty
2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> ● szkolenia i kursy, ● pośrednictwo pracy, ● informacja zawodowa, ● usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu, ● subsydiowanie zatrudnienia 	<ul style="list-style-type: none"> ● JST, ● jednostki organizacyjne podległe Wojewodzie oraz MRiRW, ● organizacje pozarządowe ● samorządy gospodarcze i zawodowe, ● pracodawcy, ● jednostki prowadzące kształcenie ustawiczne, ● szkoły wyższe
2.4. Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi	<ul style="list-style-type: none"> ● j.w. 	<ul style="list-style-type: none"> ● JST, ● jednostki organizacyjne podległe Wojewodzie oraz MRiRW, ● organizacje pozarządowe ● samorządy gospodarcze i zawodowe, ● instytucje rynku pracy, ● szkoły wyższe
2.5. Promocja przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ● usługi doradcze i szkoleniowe, ● wsparcie pomostowe, ● jednorazowa dotacja inwestycyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ● ośrodki KSU, ● instytucje rynku pracy, ● szkoły wyższe, ● organizacje pozarządowe, ● ośrodki poradnictwa zawodowego i psychologicznego
2.6. Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy	<ul style="list-style-type: none"> ● tworzenie i rozwój RSI, systemu wymiany informacji, ● staże i stypendia dla absolwentów szkół wyższych 	<ul style="list-style-type: none"> ● JST, ● szkoły wyższe, ● jednostki naukowe, ● samorządy gospodarcze i zawodowe, ● przedsiębiorcy

*) JST = Jednostki Samorządu Terytorialnego

Źródło: opracowanie własne.

- Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP),
- Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL),
- Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (SPO ROL),
- Sektorowego Programu Operacyjnego Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb (SPO RPR),
- Sektorowego Programu Operacyjnego Transport i Gospodarka Morska (SPO TGM),
- Dwufunduszowego Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR),
- Wielofunduszowego Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna (PO PT).

W każdym z omówionych programów zagwarantowano odpowiedni procent

środków na tzw. pomoc techniczną, czyli wszelkie działania związane z techniczną obsługą programu, działaniami promocyjnymi. Ze względu na ich charakter wspierający, nie będą omawiane w sposób bardziej szczegółowy. Sposób alokacji funduszy unijnych w poszczególne programy omówiony zostanie szczegółowo w kolejnych podrozdziałach. Znaczna część środków EFS wydatkowana będzie w ramach SPO RZL, przy niewielkim udziale procentowym krajowych funduszy – prywatnych i publicznych. Struktura ta wynika z założeń funkcjonowania EFS, a co za tym idzie, z charakterystyki działania beneficjentów programu oraz zakresu przedmiotowego projektów współfinansowanych z tego funduszu.

Część II opracowania w następnym numerze BANKU